

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ثمرات حیات

دانش تہای جلسات اخلاقی - عرفانی

استاد علامہ طباطبائی (رحمۃ اللہ علیہ)

جلد اول

تقریر و تالیف:

حجۃ الحق، آیۃ اللہ حاج شیخ علی آقا سعادت پرور (پہلوانی تہرانی (رحمۃ اللہ علیہ))

شماره کتابخانه‌ای: ۴۱۶

تمام حقوق چاپ و نشر مکتوب و بهره‌برداری الکترونیکی، محفوظ است.

فهرست مطالب

۲۳.....	سبب تحریر
۲۳.....	میراث نفیس
۲۵.....	ثمرات بیان
۲۷.....	مقدمه
۳۱.....	توضیحات استاد ^{علیه السلام} در باره رساله بحرالعالم
۳۱.....	نسیم جذبات
۳۱.....	خروج از برزخ انفسیه
۳۲.....	مقام بقا به معبود
۳۳.....	ضرورت مراقبه در سلوک
۳۳.....	مشاهده، اثر مراقبه
۳۴.....	تجرد نفس
۳۴.....	شرافت رؤیت نفس
۳۴.....	مشاهدات توحیدی
۳۴.....	اهمیت قرائت عزائم در نماز شب
۳۶.....	جذبه و فنا
۳۷.....	مشاهدات جمال و کمال مطلق
۳۸.....	حال و مقام
۳۸.....	اشتغال به بدن، مانع دوام حال
۳۸.....	علاقه به بدن پس از مرگ
۴۰.....	اهمیت جدیت در جهاد با نفس

- ۴۰..... ضرورت ملازمت با شرع در سلوک
- ۴۱..... معنای صحیح ترک عبادات
- ۴۲..... ترشحات کمال
- ۴۳..... لزوم برهیز از انانیت
- ۴۳..... رفقت در عبادت
- ۴۴..... لزوم انجام مستحبات؛ هرچند یک بار
- ۴۵..... شاهدی بر امانت عبادی
- ۴۶..... لزوم عزم و پشت در اعمال
- ۴۷..... نقش قوابل در آثار فیوضات
- ۴۷..... حقیقت مراقبه مراتب آن
- ۴۸..... محاسبه و روش آن
- ۴۹..... معنای دقیق عبادت محبان
- ۵۱..... مراحل عبادت عاشقانه
- ۵۲..... معنای اربعه تروک و طریق إحراق
- ۵۳..... توجه به معنای طمع در سیر
- ۵۳..... مرافقت استاد خاص در مراتب سیر
- ۵۳..... وحدت سیر الی الله با سیر در اسما و صفات
- ۵۴..... وصول به تجلیات ذاتی با شرط استاد
- ۵۴..... مراتب مراقبه
- ۵۵..... ذکر حقیقی، مرتبه سوم مراقبه
- ۵۶..... انجذاب نفس
- ۵۷..... مثالی در انجذاب از آیت الله قاضی

جلسه ۱۴-۱

- ۵۹..... آرامش بعد از توحید
- ۶۰..... تأثیر فقر و غنا در سالک
- ۶۰..... تأثیر مطلق ذکر

گاهی شیطان، هادی می‌شود	۶۱
ظهور عالم مثالی، مقدمه کمالات	۶۲
سه حکایت	۶۳
عاشق، هجران را نمی‌پسندد	۶۶
اقسام رؤیت در قیامت	۶۷
تفاوت حضور و احضار در قیامت	۶۸
عدم حساب بین حق و بندگان	۶۹
عشق گنجه‌ی عشق	۷۲
معرفت الله بالله	۷۳
وظیفه سالک در سورت تأخیر وظایف سلوکی	۷۵
زمان و شیوه انجام سجد و نسیه	۷۵
تأثیر ذکر و مراتب آن	۷۵
تأثیر شیطانی غفلت از ذکر	۷۶
ذکر «لا اله الا الله» برای دفع وسوسه‌ها	۷۷
خروج از عالم مثال و ورود به عالم توحید	۷۸
امکان شهود ذاتی، پیش از شهود فعلی و صوری	۷۹
امکان استکمال انبیا علیهم‌السلام	۸۰
رسیدن به مقام نفی اوصاف از طریق معرفت نفس	۸۱
طریق توحید، بهترین طریق	۸۲
شفاعت، حقیقت صلوات	۸۲
ردّ اعمال غیر عادی دراویش	۸۳
توضیح حدیث «لو علم أبوذر ما فی قلب سلمان لقتله»	۸۴
درک حقیقت، هنگام مرگ	۸۴
ذهن پاک، شرط ادراک توحید	۸۵
پاداش نماز اموات	۸۵
کراماتی از سید مرتضی کشمیری رحمه‌الله	۸۵

- ۸۶..... مهربانی با حیوانات
- ۸۶..... خواب سنگین اهل دنیا
- ۸۷..... فضیلت دعای عرفه سیدالشهداء^{علیه السلام} و فرازهایی از آن
- ۸۸..... ۱. غنای نفس و یقین قلب:
- ۸۸..... ۲. حال عارف در بلا و رخا:
- ۸۹..... ۳. توسل به فقر:
- ۹۰..... ۴. توبه به سرمد حق تعالی:
- ۹۰..... ۵. استقلال دیدن مظاهر:
- ۹۱..... ۶. درخواست غرض و توجه تام:
- ۹۱..... ۷. سلطه الهی و تمام حالات و گفتار:
- ۹۲..... ۸. اظهار محبت به همراه عطر و تصیر در عبادت:
- ۹۲..... ۹. واگذاری اختیار و تسلیم حد:
- ۹۳..... ۱۰. تقاضای رضایت:
- ۹۳..... ۱۱. شعور موجودات:
- ۹۴..... ۱۲. تجلی اسمایی و صفاتی و ذاتی برای همه چیز:
- ۹۴..... ۱۳. استیلای رحمانیت حق:
- ۹۶..... ۱۴. معنای عرش و سرادق:
- ۹۷..... میزان حجیت رؤیا
- ۹۸..... اهمیت فکر در وحدت
- ۹۹..... توجیه حالات ابن فارض
- ۹۹..... بهره‌مندی سالک از اسباب عالم طبع
- ۱۰۰..... خیالات شیطانی در عبادت سالک

جلسه ۱۵

- ۱۰۱..... نگاه اولیا به غم و اندوه
- ۱۰۱..... بقاء بالله در انبیا

جلسه ۱۶ و ۱۷

۱۰۳..... ظهور صفات جمال و جلال در اشعار حافظ

جلسه ۱۸

۱۰۵..... اقص ماندن اهل جذبه

۱۰۷..... لزوم کتمان کرامت

جلسه ۱۹ و ۲۰

۱۰۸..... منشأ رهایت بیرون

جلسه ۲۱

۱۰۹..... بلا بودن وصل و هجران

۱۰۹..... قرب حقیقی

۱۱۰..... معنای تصوف و معرفت

۱۱۰..... معنای غریب

۱۱۱..... حجاب اسمی و تأثیر آن در انسان‌ها

۱۱۳..... لزوم رعایت حدود شرعی در مراقبه

۱۱۳..... نگرش صحیح عارفان به عالم

جلسه ۲۲

۱۱۴..... خواب دیدن اعمال سلوکی

۱۱۵..... معنای دقیق فقر

۱۱۵..... صفت فقیر

۱۱۵..... تفاوت فقیر و صوفی

۱۱۵..... تفاوت عارف و سالک

۱۱۶..... فنای ولی

۱۱۶..... دو حکایت از زبان استاد

۱۱۷..... معنای دقیق فقر و آثار آن

- ۱۱۸..... سریان عشق در تمام عالم
- ۱۱۹..... معنای زلف

جلسه ۲۳

- ۱۲۰..... معیار عدم کراحت خواندن شعر
- ۱۲۱..... وظیفه کسی که در شب قدر حال دعا و قرائت ندارد
- ۱۲۲..... دیدار امام زمان علیه السلام یا تمثیل آن حضرت
- ۱۲۲..... تنریف شیخ محمدتقی آملی
- ۱۲۳..... خبر دادن کائنات ساکنان از امام زمان علیه السلام
- ۱۲۴..... اولین ملاقات امام جمعه زنجان
- ۱۲۴..... توبه جوانی بی دین به دست امام جمعه زنجان

جلسه ۲۴

- ۱۲۷..... آثار یقین قلبی
- ۱۲۷..... معنای دقیق محبت به حق تعالی
- ۱۲۸..... تولّد ملکوتی
- ۱۲۹..... معنای خم ابرو و تأثیر تجلیات جلال و جمال
- ۱۳۰..... ازلی بودن محبت به خداوند
- ۱۳۰..... فواید نماز

جلسه ۲۵

- ۱۳۱..... دعای «اللّٰهُمَّ نَوِّرْ ظَاهِرِي...»
- ۱۳۳..... اقسام علما از جهت مشاهده اشیا
- ۱۳۴..... بهره معنوی مؤمن در روز عید فطر
- ۱۳۶..... وحدت معشوق در عالم
- ۱۳۶..... شناخت خدا به خدا
- ۱۳۷..... ناتوانی غیر معصوم در خلق فرازهای زیارات و ادعیه

ردّ مذهب احسائی ۱۳۷

جلسه ۲۶

مشاهدات اهل غیبت و حضور ۱۳۸

معنای فنا ۱۳۸

وجه گریه عارف ۱۳۹

مراحل و منازل سالک به فنا ۱۴۰

شمول نعمت بر مؤمن و غیر مؤمن ۱۴۱

ملاقات اساتید با بانیان امن اصفهانی ۱۴۲

مشایخ گمنام در محله سرخاب تبریز ۱۴۲

جلسه ۲۷

دوام حال عاشق ۱۴۳

مشاهدات در مقام بقا ۱۴۴

جلسه ۲۸

جنبه مثالی تصویر در آینه ۱۴۵

تأثیر مراقبه در دفع اندوه ۱۴۵

اقسام سیر سالک ۱۴۶

جلسه ۲۹

دوام عقاب تا مقام فنا ۱۴۷

راه بهتر در اصلاح نفس ۱۴۷

اعمال مستحب و خیرات برای اموات ۱۴۸

جلسه ۳۰

معنای حجاب توحید ۱۵۰

اقسام معرفت ۱۵۰

تأثیر اثینیت در توجه به شرک ۱۵۱

- ۱۵۱..... مفهوم علم
- ۱۵۱..... بلای حقیقی، غفلت از مبتلاکننده
- ۱۵۴..... محبت علی علیه السلام و تعدّد شخصیت
- ۱۵۵..... امکان وصول غیر شیعه به کمالات معنوی

جلسه ۳۱

- ۱۵۶..... کمالات سی آقا شیخ محمد حسین کمپانی
- ۱۵۷..... رضایت به رضای الهی
- ۱۵۷..... احضار روح مولانا حسین قلی همدانی

جلسه ۳۲ و ۳۳

- ۱۵۸..... نیل شهید به تمام کمالات

جلسه ۳۴

- ۱۶۱..... سبیل (چیق) کشیدن در اوّل صبح
- ۱۶۲..... ادامه تکمیل نفس در برزخ
- ۱۶۲..... معنای تجرید نفس
- ۱۶۳..... مقام جمع و معنای وصل
- ۱۶۳..... مقام استغراق
- ۱۶۴..... مزار شهدای کربلا و محل جوشش رحمت الهی

جلسه ۳۵

- ۱۶۶..... مراد از توقی
- ۱۶۷..... مورد جواز نسبت دادن نسیان به معصوم علیه السلام
- ۱۶۷..... برتری منزلت علم امام بر منزلت شهادت
- ۱۶۹..... معنای نقض عهد سالک
- ۱۷۰..... هم و غم، عقوبت گناهان
- ۱۷۰..... غضب الهی به بازدارنده از ذکر الهی

- ۱۷۰..... وفور نعمت، امتحان الهی
- ۱۷۱..... صوفی و مجذوب و اویسی
- ۱۷۲..... عدم فرض فنا بعد از بقا
- ۱۷۲..... هر جمال و کمالی، از حضرت حق است

جلسه ۳۶

- ۱۷۳..... تن از فقر شرک خفی است
- ۱۷۳..... فراغ، دینی از بلاها
- ۱۷۴..... تأثیر علم و وجد و جمال در مشاهده
- ۱۷۴..... غربت عارف در دنیا
- ۱۷۵..... اقسام معرفت
- ۱۷۵..... ریاضت باباطاهر
- ۱۷۶..... حکایت شکست پهلوان پیروی از جوان عاشق
- ۱۷۶..... توبه از توبه، نفی اثنینیت

جلسه ۳۷

- ۱۷۸..... عالم اشباح، پیش از عالم اجساد
- ۱۷۸..... درک شایسته حضرت حق
- ۱۷۹..... رفع مانع، یعنی یافتن مطلوب
- ۱۷۹..... معنای اخلاق و تصوف
- ۱۷۹..... عالی‌ترین مرحله زهد
- ۱۸۰..... لزوم پرهیز سالک از غرور به حالات و عبادات
- ۱۸۱..... محاسبه روزانه

جلسه ۳۸

- ۱۸۳..... معنای اسماء الله بودن رسول خدا ﷺ و ائمه علیهم السلام
- ۱۸۴..... عدم امکان وصول به ذات

- ۱۸۴..... لزوم قطع نظر از دنیا برای نیل به حقایق
- ۱۸۵..... معنای تسلیم
- ۱۸۵..... صداقت در عبودیت
- ۱۸۵..... مفهوم حدیث نبوی «ما عرفناک»

جلسه ۳۹

- ۱۸۸..... معنای ۱۱ و توحید
- ۱۸۸..... تقدیر درک حق بر درک نفس
- ۱۸۹..... معنای نیستی هر چیز جز خدا
- ۱۸۹..... محنت نفس دنیا

جلسه ۴۰

- ۱۹۰..... تفاوت ظاهری معصومان
- ۱۹۱..... برتری صاحب کمال ذاتی
- ۱۹۲..... سیر سالک تا نفس کلیه الهیه و مراحل آن
- ۱۹۵..... توضیح «قولوا فینا ما استطعتم»
- ۱۹۶..... سریان عشق و مستی در عالم
- ۱۹۶..... نماز در قبله ابروی یار

جلسه ۴۱

- ۱۹۸..... معنای صوم دهر، صوم داوودی و صوم وصال
- ۱۹۹..... خودبینی، بالاترین غرور
- ۲۰۰..... رابطه منزلت قلبی و تسریع در عقوبت
- ۲۰۰..... تأثیر نداشتن دنیا در ترک دنیا
- ۲۰۱..... تصفیه عبودیت، انکار ربوبیت

جلسه ۴۲

- ۲۰۳..... نفی خویش و اثبات حق تعالی

- ۲۰۳..... فناء؛ ذکر از او به او.....
۲۰۴..... مشاهده حق در مظاهر.....
۲۰۶..... وجه صحیح نفی اشیا و اثبات حق تعالی.....

جلسه ۴۳

- ۲۰۷..... وظیفه سالک در ماه مبارک رمضان.....
۲۰۹..... ارمه قلم بلاغ و آثار آن.....

جلسه ۴۴

- ۲۱۰..... لزوم میل به ادا حجت عالی در بلا و رخا.....
۲۱۱..... تفاوت حالات عرفان.....
۲۱۲..... تحمل درد عاشقی نسبت به وصال.....

جلسه ۴۵

- ۲۱۳..... ذکر استاد قاضی علیه السلام در شب قدر.....
۲۱۵..... سختی ترک وطن برای ابراهیم ادهم.....
۲۱۶..... تمکّن، کمال مرد.....
۲۱۷..... تأثیر هیبت در دل سالک.....

جلسه ۴۶

- ۲۱۸..... تقاضای آمادگی برای موت.....
۲۱۹..... معنای وفای به عهد.....
۲۱۹..... تبشیر و انذار.....
۲۲۰..... اثر محبت و رفتار صادقانه سالک.....
۲۲۰..... نشانه‌های سه گانه صفا.....
۲۲۱..... لزوم التجای سالک به حق.....
۲۲۱..... احوال سالک نسبت به دعا.....

جلسه ۴۸

- ۲۲۲..... تقدم ذکر حق تعالی بر ذکر سالک
- ۲۲۳..... مراحل سه گانه شوق
- ۲۲۴..... معنای حدیث «من تقرّب الیّ شبراً...»
- ۲۲۴..... نسبت تصوّف به آخوند مولا حسین قلی همدانی

جلسه ۴۹

- ۲۲۶..... حقیقت توکل
- ۲۲۶..... رابطه تصوّف با تعلیمات دنیوی
- ۲۲۷..... معنای دقیق فتوئه
- ۲۲۹..... عید فطر، روز نتیجه
- ۲۲۹..... اهدای عقل در ازای تجلیان الهی
- ۲۳۰..... ملکوت، وجه موجودات
- ۲۳۰..... اهمیت اربعین کلیمی

جلسه ۵۰

- ۲۳۱..... شهادت بر ولایت در اذان
- ۲۳۲..... تفاوت ولیّ و نبی در خطاب
- ۲۳۲..... شرط ورود به عالم خلوص
- ۲۳۳..... علت نبود برخی احادیث در کتب روایی
- ۲۳۴..... تقاضای بازگشت به عهد ازل و دیدار محبوب
- ۲۳۴..... نظر استاد قاضی درباره کرامات

جلسه ۵۱

- ۲۳۵..... ریای عارفان
- ۲۳۵..... ندیدن خویش، علامت معرفت

جلسه ۵۲

- ۲۳۷..... اهل بیت علیهم السلام، نور و آبروی شیعیان
- ۲۳۷..... توجه دادن پیر به ظاهر

جلسه ۵۳

- ۲۳۹..... لزوم راحتی قلب سالک از کسب رزق
- ۲۴۰..... ریت بند بندال
- ۲۴۱..... آزار محبت الهی
- ۲۴۱..... باقی بولع عطش سالک رساندن به بقا
- ۲۴۲..... ترک خودی بعد از پیوستن به حق
- ۲۴۲..... حقیقت ذکر، ترک خودبینی
- ۲۴۳..... محکوم نبودن حق در هایش
- ۲۴۵..... معنای اخبات
- ۲۴۶..... عیش نقد

جلسه ۵۴

- ۲۴۸..... مثال سرّ توحید
- ۲۴۹..... فنای کلی و درک مالکیت مطلق حق
- ۲۵۰..... جواز گفتن «وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ»
- ۲۵۱..... احوال معصومان علیهم السلام
- امام علیه السلام در مقام احدیت

جلسه ۵۵

- ۲۵۴..... تقیه‌ای بودن روایات نهی کننده از خواندن اسم امام زمان علیه السلام
- ۲۵۴..... یکسانی معصومان علیهم السلام از نظر کمالات
- ۲۵۵..... هزار رکعت نماز خواندن امیر مؤمنان علیه السلام
- ۲۵۶..... نقش اخلاص در نیل به مقصود

۲۵۶..... استغفار و توبه رسول خدا ﷺ

جلسه ۵۶

۲۵۸..... انقیاد عالم نسبت به انسان کامل

۲۵۹..... حجاب «أنا» و «أنت»

۲۵۹..... جایگاه استعداد در مراقبه

۲۶۰..... لزوم طلب الموباب باطن نه از تعینات و کثرات

جلسه ۵۷

۲۶۱..... توضیح روایت علی مسوس فی ذات الله

۲۶۲..... ذکر عارف

۲۶۲..... تأثیر و تأثر در مظاهر

جلسه ۵۸

۲۶۴..... اثر مالکیت هوی

۲۶۴..... روش صحیح مواجهه با نفس

۲۶۶..... نفس، مُدرک کلیات

۲۶۷..... فرق اکمال نفس با اتمام آن

۲۶۸..... چگونگی خواندن زیارت عاشورا توسط استاد ﷺ

جلسه ۵۹

۲۷۰..... سکوت و کلام استاد ﷺ

۲۷۰..... نهایت توبه، درک مقام عزّت

۲۷۱..... تخلّق به اسماء الله

۲۷۲..... مشاهده پسر حسین بن روح در رؤیا

۲۷۳..... دستور امام صادق علیه السلام برای زایل شدن خواب هنگام ذکر

۲۷۳..... مشاهده شاه حسین ولی

۲۷۴..... ماجرای زنی صاحب مکاشفه در شادآباد

تأثیر بسم الله در دفع ضرر غذا ۲۷۴

جلسه ۶۰

اهمیت ترحم در اسلام ۲۷۶
الحاق عقب‌ماندگان به سابقان ۲۷۹
حقیقت توکل و آثار آن ۲۷۹
معنا ۲۸۰
لزوم اعتدال سالک در خوراک ۲۸۱

جلسه ۶۱

لزوم تدبیر و توجه به امور اختیاری ۲۸۳
لزوم تداوم همت و عدل ۲۸۴
نگرش وحدتی عارف به سرجودات ۲۸۵
اسرار حروف به نقل از ابن عربی ۲۸۵

جلسه ۶۲

دوستی، فقط با خدا ۲۸۸
حق‌طلبی و غربت ۲۸۸
آثار وفای به عبودیت ۲۸۹
معرفت حق، بالاترین غنا ۲۹۰
اقسام سه‌گانه فقر و تحلیل آن ۲۹۱
حقیقت توکل ۲۹۱

جلسه ۶۳

حدیث «کان الله ولا شیء معه» ۲۹۵
مراد از تبارک ۲۹۵
معنای دقیق ﴿يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ ۲۹۶
وحدت خلقت در عین کثرت ۲۹۷

- ۲۹۸..... معنای جمع بودن تفرقه و تفرقه بودن جمع
 ۲۹۸..... غفلت ذاکر

جلسه ۶۴

- ۳۰۰..... سیر الی الله با اسمای الهی

جلسه ۶۵

- ۳۰۸..... التماس در ای تمام صادق علیه السلام از نمازگزاران
 ۳۰۸..... گنج بهشت
 ۳۱۰..... اعتراض به خلفت پست ترین شرک
 ۳۱۲..... توقف صفات بر یکدیگر به نحو ظهور
 ۳۱۳..... علم مانع معرفت

جلسه ۶۶

- ۳۱۴..... امکان شهود توحیدی در عالم برزخ
 ۳۱۵..... حقیقت حیات پس از مرگ
 ۳۱۷..... اختصاص آیه تطهیر به اصحاب کساء
 ۳۱۹..... تمثیل دنیا برای امیرمؤمنان علیه السلام
 ۳۲۰..... مفهوم حدیث انقطاع سبب و نسب

جلسه ۶۷

- ۳۲۱..... معنای احصای اسمهای الهی
 ۳۲۲..... سند دعای جوشن کبیر و صغیر
 ۳۲۴..... نفی و اثبات؛ مرجع جمال و جلال
 ۳۲۶..... رؤیت ابدیت؛ نتیجه استقامت

جلسه ۶۸

- ۳۲۸..... حجاب اعمال و اقسام مشاهده

جلسه ۶۹

- تأثیر دعا بدون دوا ۳۳۰
دنیا، زمینه آخرت ۳۳۰
روایات قضای نماز رسول خدا ﷺ ۳۳۱
مغفرت، ارزشمندترین حاجت ۳۳۳

جلسه ۷۰

- مقام یرت ۳۳۴
ظهور علم به علّیت ۳۳۶
تفاوت مقام نبوت و ولایت ۳۳۶
حال عاشق در مقام حضور و فنا ۳۳۷
وحدت عشق و عاشق و اوصاف معشوق ۳۳۷

جلسه ۷۱

- معنای عبادت محبّانه ۳۳۹

جلسه ۷۲

- معنای روایت «الفقر الموت الاکبر» ۳۴۲
زهد از ماسوی الله ۳۴۲
تفاوت حالات در اظهار حاجت ۳۴۳
رهایی از تعلقات و وصل به مقامی برتر از مقام احدیّت ۳۴۵
اصلاح خویش، اولین تکلیف ۳۴۵
تقاضای تجلی از محبوب ۳۴۶
حقیقت سجده ملائکه بر انسان ۳۴۶

جلسه ۷۳

- خوش‌بینی به ملایم و ناملایم روزگار ۳۴۸
واگذاری تدبیر و اختیار به حق تعالی ۳۴۹

- ۳۵۰ شجره طوبی در منزل علی علیه السلام
- ۳۵۱ اقسام مشاهدات

پیوست‌ها

- ۳۵۵ فهرست آیات
- ۳۵۹ فهرست روایات
- ۳۷۱ فهرست اسرار و اطلاحات
- ۳۸۴ فهرست اشعار عربی
- ۳۸۵ فهرست اشعار رسی
- ۳۸۸ فهرست کلمات بزرگان (عربی)
- ۳۹۱ فهرست کلمات بزرگان (فارسی)
- ۳۹۲ فهرست موضوعی

سخن نخست

میراث نفس

﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ * تُؤْتِي أُسْهَا كُلًّا حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَ يُصْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾؛ آیا ندیدی که خدا چگونه مثلاً: سخنی پاک که مانند درختی پاک است؛ ریشه‌اش استوار، و شاخه‌اش آسمان است؟ میوه‌اش را هر دم به اذن پروردگارش می‌دهد. و خدا مثل‌ها را برای مردم می‌زند؛ شاخه‌ها را آنان پند گیرند.

حیات مؤمن، بسان درخت پاکیزه است. در معرفت حضرت حق ریشه دوانده و در محبت او رشد یافته و شاخه‌هایش در صوت آسمان‌ها سر برافراشته و به اذن حق، در حال ثمردهی است؛ چنان‌که پروردگارش نه پیوسته در حال افاضه است؛ ﴿كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

میوه حیات مؤمن عارف بالله، در هدایت ابنای بشر شکوفایی شود؛ گاه به قلم و کتابت، گاهی به ایما و اشارت، زمانی به منبر و دلالت، و وقتی به کلام و حکایت. هم در حیات ملکی، هم در ممات و پس از وصال به سراپرده ملکوتی.

در این میان، همنشینی نفس نفیس مرد خدا با مشتاقان و حق‌جویان و القای کلام رحمانی از طریق هم‌نفسی و مجالست با آنان، ثمرات جان‌بخشی به بار آورده که حقیقتاً قبل از آن، «لَا عَيْنٌ رَأَتْ فِي كِتَابٍ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ مِنْ لِسَانٍ» و در آن، لذاتی است برای شنوندگان، بالاتر از لذت خورندگان و نوشندگان؛ در درجات عالی در اکل و شرب رستگاران.

آنچه از این طریق به اردوگاه حق طلبان رسیده، سخت کارساز و بنده‌نواز است و مکتوبات و رقعاتی بسیار راه‌انداز و رافع هر گونه نیاز؛ میراث شفاهی و مهمتی که سینه‌به‌سینه و مشافهتاً از طریق اعلام و رجال برای حفظ دین و نشر و احیا و انتقال معارف به آیندگان، به ودیعت سپرده شده است و در تمامی زمینه‌های علوم و معارف، تاریخ، فرهنگ و تمدن اسلامی، در مواردی، از میراث مکتوب نیز مهم‌تر و اثرگذارتر، و در مواردی، دست‌کم همپا و شانه‌به‌شانه مکتوبات بوده‌اند. امالی، نامه‌ها، دستورعمل‌ها و مواعظ که وجود کبیری در این علوم و معارف و فقهی هستند نیز در زمره میراث شفاهی‌اند که بسیار ارزشمند و اثربخش می‌باشند. سرنگارش امالی در حوزه‌هایی از جمله حدیث، به دوران امامان معصوم علیهم‌السلام بازمی‌گردد.

جاذبه، لطافت و ارزشمند بودن میراث شفاهی در بیدارگری، ایجاد شوق و ایمان و طلب، آن‌قدر زیاد است که بجاست، مجموعه‌ها و مؤسساتی، وظیفه رسیدگی، جمع‌آوری و احیای این کارنامه درخشانِ حاکمِ دانش ربوبی را عهده‌دار شوند.

نقش مرحوم علامه طباطبائی رحمه‌الله در دوران اخیر در امر معارف، از راه برگزاری جلسات و حلقات دروس معرفتی، سلوکی و اخلاقی و بر شاگردان ایشان در حفظ و تقریر مطالب را نمی‌توان نادیده گرفت. مجموعه‌های ارزشمندی از قبیل: مجموعه نفیس و نورانی حاضر (ثمرات حیات)، راز دل، لبّ اللباب، مهر تابل و مذاکرات پرفسور کربن با علامه، حجم عظیمی از معارف اسلام ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم است که از چشمه جوشان و زلال قلب تابناک علامه طباطبائی رحمه‌الله بر زبان مبارکش جاری شده و توسط شاگردان ایشان به اهالی این زمان هدیه شده است.

در این میان، همت، استقامت و پیگیری مجدّانه و مخلصانه مرحوم استاد، حجت‌الاسلام، حضرت آیت‌الله سعادت‌پرور پهلوانی تهرانی رحمه‌الله در حفظ بخش قابل توجهی از این میراث شفاهی در وادی اخلاق، سیر و سلوک و معارف باطنی اسلام که از محضر علامه رحمه‌الله اخذ نموده‌اند، جایگاهی والا و ستودنی دارد؛ چنان‌که همراهی و همگامی مرحوم آیت‌الله حاج سید عبداللّه جعفری رحمه‌الله با آیت‌الله پهلوانی و نیز ارشادات و راهنمایی‌های ایشان پس از رحلت استاد پهلوانی، در به ثمر رسیدن این اثر، بسی شایسته توجه و قدرشناسی است.

یادآوری این نکته لازم است که جاذبه‌های این اثر و آثار مشابه آن، و نقشی که در بیدارگری و ایجاد شوق و اراده و طلب دارد، نباید خواننده را بر آن بدارد که خودسرانه به دستورالعمل‌های موجود در آنها عمل کند؛ زیرا بسیاری از اوقات، این دستورات برای افراد معنی صادر شده است و هر طالبی، باید مطلوب خود را بیابد و هر بیماری، نسخه منحصر به فرد خود را از طبیب خاص خویش بطلبد.

ثمرات حیات

این مجلد، رزشمه‌ای از ماندگار که در حقیقت ثمره سال‌ها حیات مبارک نگارنده به شمار می‌رود و در سبب پیش و اصلاح سامان یافته، مشتمل بر بیش از ۲۶۰ جلسه در موضوعات گوناگون از قبیل: توجه، عرفان، سیروسلوک، اخلاق اسلامی، اسرار ادعیه، لطایف و حقایق دلنشین از آیات، روایات و سخنان عارفان است که جان را به نیکویی صیقل می‌دهد و نور بصیرت می‌افزاید.

گفتنی است، «ثمرات حیات» مجموعاً در چهار مجلد تنظیم شده که مشتمل بر اندیشه‌های ناب و متعالی علامه طباطبائی رحمته‌الله در حوزه عارف باطنی و سیروسلوک عرفانی است و برای اولین بار انتشار یافته، در اختیار خوانندگان عزیز و علاقه‌مندان به مباحث معرفتی و اخلاقی قرار گرفته است.

از جمله کارهایی که در مسیر تنظیم و ساماندهی این اثر به همت دفتر تنظیم و نشر آثار آیت‌الله سعادت‌پرور رحمته‌الله انجام شده، می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد که بر این مجموعه و کارآمدی کتاب افزوده است:

۱. اعراب‌گذاری آیات و روایات: بدیهی است که این کار، خوانایی متن آیات و احادیث را آسان می‌کند.

۲. ترجمه متون عربی: این کار، به همت برخی کارشناسان حوزه ترجمه انجام شده که به منظور استفاده بهتر و راحت‌تر خوانندگان از مطالب کتاب، ترجمه آنها در پاورقی هر صفحه ارائه شده است.

۳. ویرایش روان متن به همراه حفظ اصالت و سبک قلم استاد سعادت‌پرور رحمته‌الله: در اینجا

کوشیده‌ایم، اصل نوشته نگارنده و پاسخ‌های علامه علیه السلام تا حد امکان محفوظ بماند و صرفاً به انجام اصلاحات ضروری بسنده شود.

۴. ارائه بخش پیوست‌ها: به طور کلی، در این قسمت از کتاب، چندین فهرست فنی قابل دسترسی است؛ مانند:

(۱) فهرست آیات؛

(۲) فهرست احادیث و ادعیه؛

(۳) فهرست بزرگان (عربی)؛

(۴) فهرست کلمات بزرگان (فارسی)؛

(۵) فهرست اشعار فارسی؛

(۶) فهرست اشعار عربی؛

(۷) فهرست موضوعی؛

(۸) فهرست منابع.

امیدواریم این کتاب که به همت و همدلی جمعی از رستگان و ارادتمندان مرحوم استاد سعادت‌پرور علیه السلام مهیای نشر گردیده، راه هدایت و تراسوی مشتاقان کمال بگشاید و آنان را از معارف بلند اسلام و ثمرات حیات شخصیت‌ها بزرگ اسلامی برخوردار سازد. باشد که این خدمت و تلاش ناچیز، مورد قبول درگاه ملکوتی و رحمت اقدس حضرت ولی الله الأعظم، امام عصر علیه السلام قرار گیرد و خوانندگان محترم و طالبان معارف قدسی از مطالب عرشی آن بهره‌مند گردند.

در پایان یاد و راه بنیان‌گذار نظام مقدس جمهوری اسلامی، حضرت امام خمینی علیه السلام و شهیدان راه اسلام و انقلاب را گرامی می‌داریم که در پرتو فداکاری، ایثارگری و جان‌فروشی آنان، مسیر شکوفایی و احیای اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله و گسترش معارف باطنی دین هموار گردیده است. همچنین، از همکاری و مساعدت همه عزیزانی که در به ثمر رسیدن این میراث نفیس، خالصانه تلاش نمودند، سپاسگزاریم و توفیق روزافزون ایشان را از درگاه ربوبی خواستاریم.

«وَالْحَمْدُ لِلَّهِ أَوَّلًا وَآخِرًا»

بسم الله الرحمن الرحيم

«وَصَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ الْمُتَجَبِّينَ الْمُخْلِصِينَ وَلَعَنَ اللَّهُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ.»

ثمره وجود انسان، به مندی از «مَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ»^۱ است.

ثمره وجود انسان از تحمل عرض امانت، «إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ»^۲، بیگانه نشدن از حمل امانت الهی است.

ثمره وجود انسان از شهادت بر این حدیث میثاق الهی «وَأَشْهَدُهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ»^۳، سرباز نردن و «بَلَى شَهِدْنَا»^۴ گو بودن در همه عوالم است.

ثمره وجود انسان از اقامه وجه به فطرت، «فَفَرَّقَ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا»^۵، توجه دایمی به فطرت داشتن است.

ثمره وجود انسان از «خَلَقْتُ الْأَشْيَاءَ لِأَجْلِكَ، وَخَلَقْتُكَ لِأَجْلِ تَعَالِيٍّ»^۶، عاقل نماندن از ملکوت، به واسطه توجه به ملک است.

ثمره وجود انسان به بیان «كُنْتُ كَنْزًا خَفِيًّا [خَفِيًّا] فَأَحْبَبْتُ أَنْ أُعْرَفَ، فَتَنَسَّيْتُ الْخَلْقَ لِكَيْ أُعْرَفَ»^۷، بیگانه نبودن از شناسایی خداوند سبحان است.

۱. سوره ذاریات، آیه ۵۶: «وَجَنَّ وَاِنْسَ رَا نِيَا فَرِيْدِم، جَزْ بَرَايْ اَنَكِهْ مَرَا بِيْرَسْتَنْد.»

۲. سوره احزاب، آیه ۷۲: «مَا اَمَانَتِ [الهی و بار تکلیف] رَا... عَرْضَهْ کَرْدِیم.»

۳. سوره اعراف، آیه ۱۷۲: «وَاِیْشَانْ رَا بَرْ خُوْدَشَانْ گُوَاهْ سَاخْتْ کِهْ اَیَا پُرُوْرْدِگَارْ شَمَا نِیْسْتَمْ؟»

۴. سوره اعراف، آیه ۱۷۲: «آری، گُوَاهیْ دَاْدِیم.»

۵. سوره روم، آیه ۳۰: «بَا هِمَانْ سِرْشْتیْ کِهْ خُدا مَرْدَمْ رَا بَرْ اَن سِرْشْتَهْ اِسْت.»

۶. ملاهادی سبزواری، شرح الاسماء الحسنی، ج ۱، ص ۱۳۹: «همه چیزی را برای تو، و تو را برای خود آفریدم.»

۷. ابن ابی جمهور، عوالی اللالی، ج ۱، ص ۵۵: علامه مجلسی، بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۱۹۹ و ۳۴۴: ملاهادی

سبزواری، شرح الاسماء الحسنی، ج ۱، ص ۳۷ و ۶۴: سید عبدالله شبر، مصابیح الأنوار، ج ۲، ص ۴۰۵: محقق

ثمره وجود انسان از ﴿لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ﴾ * وَأَنِ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ^۱، غافل نماندن از صراط مستقیم عبودیت الهی است.

ثمره وجود انسان از پیروی انبیا و اوصیا علیهم السلام به خصوص نبی گرامی ﷺ و اوصیای علیهم السلام همان بهره‌مندی از گفتار ملکوتی آنها می‌باشد.

ثمره وجود انسان، دنیا را گذرگاه و محل اخذ توشه برای نیل به معنویت و سعادت اخروی دانستن است.

ثمره وجود انسان، رزمان غیبت ولی الله اعظم ﷺ مصاحبت با استادی است که آگاه به کتاب الهی و سنت نبوی ﷺ و طی کرده مراحل سلوک الی الله باشد و نیز وی را [به عنوان] مقتدا و مرشد بر معنوی برترزیدن است.

و خلاصه، ثمره وجود انسان، بیان حسین بن علی علیهما السلام را در دعای عرفه نصب العین خویش قرار دادن است که می‌فرماید:

«إِلَهِي! عَلِمْتُ بِاخْتِلَافِ أَسْمَائِكَ وَتَعَرَّفْتُ بِأَسْمَائِكَ وَأَنْ مُرَادَكَ مِنِّي أَنْ تَتَعَرَّفَ إِلَيَّ فِي كُلِّ شَيْءٍ حَقٍّ لَا أَجْهَلَكَ فَاسْمَعْ»^۲

در سال ۱۳۷۲ قمری پس از سال‌ها اقامت و اشتغال به تحصیل در شهر مقدس قم، هنوز گم‌شده‌ای داشتم و برای کسب اخلاق عملی به دنبال استاد بودم. در آن دوران، از ملاقات درسی و غیردرسی با مرحوم استاد علامه، سید محمدحسین طباطبایی، دست‌نبردن کردم؛ تا آنکه روزی با یکی از دوستان صمیمی تصمیم گرفتیم خدمت آن بزرگوار رسیده و از ایشان

۱. رسائل الکرکی، ج ۳، ص ۱۵۹؛ ابن ابی‌الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۵، ص ۱۶۳؛ فتی، تذکره الموضوعات، ص ۱۱؛ عجلونی، کشف الخفاء، ج ۲، ص ۱۳۲. «کنج پنهانی بودم؛ دوست داشتم شناخته شوم. پس، مخلوقات را آفریدم تا شناخته شوم.»

۲. سوره یس، آیات ۶۰ و ۶۱: «شیطان را مپرسید؛ زیرا وی دشمن آشکار شماست و اینکه مرا بپرسید. این است، راه راست!»

۳. سید بن طاووس، اقبال الأعمال، ص ۴۸: «معبود! با پی‌درپی آمدن آثار و مظاهر و دگرگونی تحولات، دانستم که که مراد تو از من این است که خود را در هر چیز به من بشناسانی.»

درخواست کنیم که خدمتشان شرفیاب شویم تا ما را به غیر از طریقی که عموم طلاب بر آن اند، راهنمایی کنند. به همین قصد، به منزل ایشان رفتیم. حضرت استاد درب خانه را باز نمودند و همان جا ایستادند. عرض کردیم: اگر صلاح می دانید، ما را به امور معنوی راهنمایی بفرمایید و چنان که احتیاج به تأمل دارد، خبر آن را به یکی از شاگردان اخلاقی خود - که می دانستیم در مسائل معنوی از ایشان بهره می برد - بدهید. سپس، از محضر ایشان بازگشتیم. اتفاقاً آن روزها با رحلت حضرت آیه الله، سید صدرالدین صدر مصادف بود. روز هفتم آن بزرگوار، حضرت استاد برای فاتحه ایشان به حرم حضرت معصومه علیها السلام مشرف شده بودند. ما و همایشی که همراه ما بود نیز حضور داشتند. مرحوم علامه علیه السلام به او فرمود: به آن دو نفر بگویید بیایند. این اجازه را از آنجا که خدمتشان رسیدیم و دستور عملی گرفتیم. پس از چند جلسه که هر دو با هم خدمتشان می رسیدیم و گزارش عملکرد خود را ارایه می کردیم، استاد علیه السلام فرمودند: «از این پس به کدام تنها بیایید.» چنین کردیم؛ تا آنکه آن بزرگوار اجازه دادند در جلسه ای که به تازگی با حضور جمعی از شاگردانشان برای کسب فیض برگزار می گردید، شرکت کنیم. آنجا که آن زمان، قسمتی از «رساله مرحوم سید بحر العلوم» را خوانده بودند که ما نیز در آن جلسات حاضر شده و از فرمایش های استاد استفاده نمودیم. پس از تمام شدن آن رساله، یک دوره استراحت و معراج را از آخر کتاب «ارشاد القلوب» بیان فرمودند. آنگاه، حدیث مواعظ «یا عیسی» را قرائت نمودند و سپس، جلسات تعطیل شد. پس از آن، استاد علیه السلام را تنها بعد از درس اسفار یا تفهیم یک در اوقات غیردرسی ملاقات می نمودم.

سال ها از این امر گذشت تا اینکه شبی از ماه رمضان، در منزل یکی از دوستان سرحدی از تعطیلی جلسه و محرومیت استفاده اخلاقی از استاد علیه السلام به میان آمد و قرار بر این شد که بنده حضرت استاد را به برقراری جلسات راضی کنم و دوستان نیز شرکت کنند. روزی به تنهایی خدمتشان رسیدم؛ اتفاقاً اخوی بزرگوارشان، جناب مستطاب، علامه سید حسن الهی نیز تشریف داشتند. از اخویشان گله نمودم که به ما رسیدگی نمی کنند و جلسه نداریم. آن بزرگوار علیه السلام به اخویشان خطاب کردند که هر چه می خواهند، بپذیرید. ایشان نیز قبول کردند و جلسات دوباره برقرار شد. بنده نیز پس از بازگشت از هر جلسه، در حضور

برخی از دوستانِ حاضر در مجلس، آنچه را به رشته تحریر درآورده بودم، می‌خواندیم و نوشتار حاضر، ثمرات همان جلسات است.^۱ جلسات استاد هر جمعه تشکیل می‌شد و هر از گاهی، زمان آن تغییر می‌کرد؛ اما همواره تا پیش از رحلت ایشان، برقرار بود.

۱. در این جلسات، کتاب‌های متعددی قرائت می‌شد؛ مانند: رساله نور وحدت، دیوان حافظ و گلشن راز شبستری.